

ทางออก'คนกับช้างป่า' ยิ่งขับไล่เหตุปะทะ...ยิ่งปะทะ!

นับวันจะยิ่งเป็น “คู่กรณี” ที่มีแนวโน้มความขัดแย้งมากขึ้น ทั้งกรณีปัญหาช้างป่าเข้ามาทำลายพื้นที่เกษตรกรรมของชาวบ้านที่อยู่ติดกับแนวเขตป่า หรือออกทำร้ายคน รวมถึงปัญหาคน “ข้ามเส้นแบ่ง” รุกล้ำยึดผืนป่า อันเป็น “บ้าน” ของเจ้าของดั้งเดิม ฯลฯ...เหล่านี้ถือเป็นปัญหาใหญ่ที่หลายฝ่ายพยายามหาแนวทางแก้ไขปัญหาคู่ที่ยั่งยืน

ในงานเสวนา “คน ป่า ช้าง...ความอยู่รอดท่ามกลางภัยแล้ง” จัดโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.) และภาคีเครือข่าย เมื่อเร็วๆ นี้ มีการนำเสนอการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหา และทางออกเพื่อให้คนกับช้างป่า “อยู่ร่วมกันได้” ที่น่าสนใจ

“ชมชื่น ศิริพันธ์แก้ว” อาจารย์คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล บอกว่า จากการศึกษาพบว่า “ช้างป่า” ในประเทศไทยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น มีการกระจายตัวอยู่ในป่าทั่วประเทศไม่ต่ำกว่า 4,000 ตัว เพิ่มขึ้นจากปี 2556 ที่มี 3,000-3,500 ตัว โดยเฉพาะเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าสลักพระ จ.กาญจนบุรี พบช้างป่า 250-300 ตัว จากเดิมพบเพียง 150-200 ตัว และคาดว่าในอนาคตจำนวนช้างป่าจะเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ นำมาซึ่ง “ความกังวล”

“ช้างป่าเพิ่มจำนวนขึ้น สวนทางกับผืนป่าในประเทศที่มีเพียง 102 ล้านไร่ สิ่งที่น่าเป็นห่วง คือ ความ

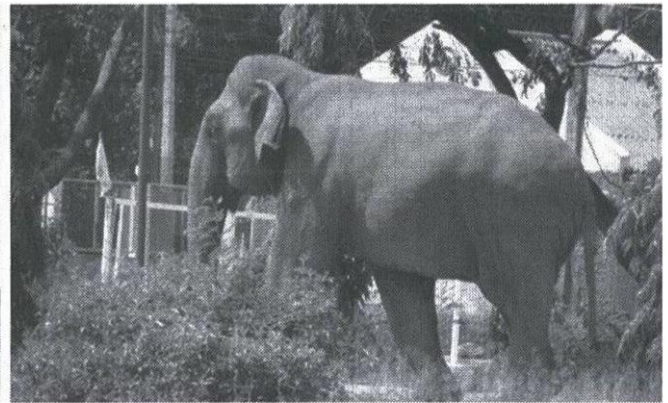
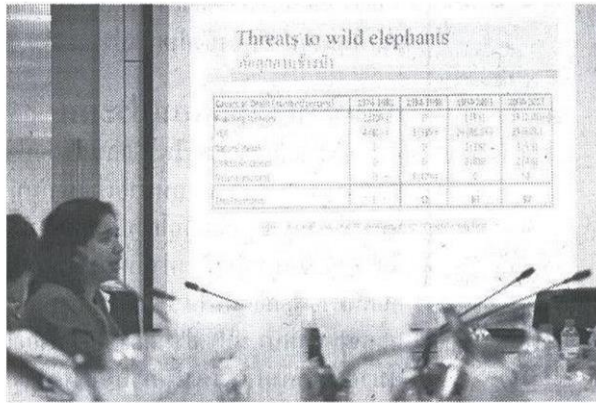
ขัดแย้งระหว่างคนกับช้างป่ามีแนวโน้มเพิ่มขึ้น เพราะผืนป่าไม่พอ หลายพื้นที่แก้ไขปัญหาด้วยรูปแบบต่างๆ เช่น สร้างรั้วไฟฟ้า หรือขุดคูน้ำ ป้องกันการเข้ามาของช้างป่า แต่เหมือนผลักไล่ให้ช้างป่าต้องย้ายถิ่นฐาน เป็นการผลักปัญหาไปยังพื้นที่อื่นๆ อีก ดังนั้น เราจำเป็นต้องเพิ่มพื้นที่ป่าบริเวณชายขอบของประเทศ เพื่อกระจายให้ช้างป่ามีที่อาศัย และหากินห่างไกลจากแหล่งชุมชน” อาจารย์ชมชื่นเสนอทางออก

สอดคล้องกับ “ศศิณ เถลิงลาภ” ประธานมูลนิธิสืบนาคะเสถียร ที่ระบุว่า ปัจจุบันประเทศไทยมีพื้นที่ “ป่าอนุรักษ์” เช่น อุทยานแห่งชาติ และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าอยู่ประมาณ 20% ของพื้นที่ประเทศ หรือคิดเป็น 84.57 ล้านไร่ แต่ในจำนวนนี้มีพื้นที่ประชาชนกว่า 5 แสนครอบครัว และมีพื้นที่เกษตรกรรมที่อยู่ในป่าอนุรักษ์มากกว่า 8 ล้านไร่ หรือ 9% ของจำนวนป่าอนุรักษ์

“ดังนั้น ถ้ามีการทวงคืนป่าอนุรักษ์ คืนมาได้มากเท่าใด เท่ากับเรามีพื้นที่ให้ช้างป่า รวมถึงสัตว์ป่าได้อาศัยหากินมากขึ้นเท่านั้น ก็น่าจะลดความขัดแย้งลงได้” ศศิณ กล่าว

ขณะที่ “มัทนา ศรีกระจ่าง” นักวิชาการด้านช้างป่าชมรมคนรักช้างป่า กล่าวว่า ความขัดแย้งระหว่างคนกับ

ช้างป่า “ปะทะ” ขึ้นมาตั้งแต่ปี 2533 หลังมีรายงานการพบช้างป่าเข้ามากัดคนทำลายพืชไร่ในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าสลักพระ หลังจากนั้นก็มีรายงานความขัดแย้งในพื้นที่อื่นๆ ต่อเนื่อง จึงทำให้ชาวบ้านพยายามหามาตรการ “สกัดกั้น” ช้างป่าตลอดเวลา ตั้งแต่ “จุดประทัด” หรือทำให้เกิดเสียงดังเพื่อไล่ช้าง หรือสร้างสิ่งกีดขวาง เช่น รั้วไฟฟ้า รั้วพริก รั้วน้ำส้ม รั้วต้นไม้ รั้วไซเรน หรือรั้วรังผึ้ง เพื่อสกัดกั้นไม่ให้ช้างบุกกรุกเข้ามาในเขตอาศัย แต่...

“ช้างป่า” ไม่งง!!!

“มัทนา” บอกว่า บางวิธีที่ชาวบ้านนำมาใช้ช่วงแรกๆ ก็ได้ผล แต่ช้างป่าเป็นสัตว์ที่ “ฉลาด” มีการเรียนรู้และ “ปรับตัว” รับมือกับสิ่งกีดขวางต่างๆ ได้ดีขึ้น สุดท้ายปัญหา ก็กลับมาอีก ชาวบ้านก็ต้องเปลี่ยนวิธี “ไล่ช้าง” ตลอดเวลา ไม่ใช่วิธีแก้ไขปัญหายั่งยืนเท่าไรนัก

แล้ว “ควร” ทำอย่างไรเพื่อให้คนกับช้างอยู่ร่วมกัน ได้โดยสันติ!?!?

“มัทนา” เสนอแนะว่า 1.ควรทำ “แหล่งอาศัย” ช้างป่าให้สมบูรณ์ เพื่อโขลงช้างจะได้ไม่ต้องเดินออกจากป่ามาหาอาหารในเขตอาศัยของคน 2.ควร “ผนวกพื้นที่ป่า” เพื่อเพิ่มพื้นที่แหล่งอยู่อาศัยให้กับช้างป่า 3.ควร “กระจายความหนาแน่น” ของช้าง โดยเคลื่อนย้ายช้างป่าจากพื้นที่ที่มีความหนาแน่นไปยังพื้นที่อื่นๆ ใกล้เคียง 4.ควรบริหารจัดการ “ทางเดิน” ช้างป่า ให้เชื่อมต่อกันอย่างมีประสิทธิภาพ 5.ควรลดปัจจัย “คุกคาม” ในพื้นที่ เพื่อให้ช้างป่ากลับไปใช้ชีวิตในพื้นที่เดิมอีกครั้ง 6.ควรสร้างพื้นที่ป่าอนุรักษ์ระหว่างประเทศ โดยเฉพาะบริเวณพื้นที่รอยต่อประเทศเพื่อนบ้าน อย่างกัมพูชา ลาว และเมียนมา

เช่นเดียวกับ “ซุติอร ชาวินี” จากวิทยาลัยนานาชาติ เพื่อศึกษาความยั่งยืน ที่มองว่า แนวทางนำไปสู่ความยั่งยืนในการแก้ปัญหาช้างป่ากับคน คือ การให้ชุมชนและชาวบ้านในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา เช่น ร่วมเก็บข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์ที่ช้างป่าออกมาทำลาย

พืชไร่ เพื่อให้เกิดความเข้าใจและตระหนักถึงการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา ทั้งในส่วนที่เป็นความคิดของตนเองและ “ภูมิปัญญา” ที่มีอยู่ในชุมชน สิ่งเหล่านี้จะนำไปสู่การอยู่ร่วมกันของคนกับช้างป่าได้อย่างสันติและยั่งยืน

ขณะที่ “ฉัตรโชติ ทิตาราม” อาจารย์คณะสัตวแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ กล่าวว่า แต่ละปีเกิดเหตุ “ช้างทำร้ายคน” เยอะมาก ไม่ว่าจะเป็นช้างบ้าน หรือช้างป่า ซึ่งปัจจัยที่ทำให้ช้างอาละวาด “ฟาดวงฟาดงา” เช่น ความเครียดที่เกิดจากการถูกใช้งานหนักเกินไป หรืออาจจะ “ตมมัน” ซึ่งเป็นช่วงที่ช้างจะควบคุมตัวเองไม่ได้เลย จึงมีลักษณะดุร้ายขึ้น นอกจากนั้น ช้างเป็นสัตว์ที่ “จำแม่น” และนานมาก ช้างจำได้แม้กระทั่งว่าเคยถูกใครทำร้าย เมื่อสบโอกาสจะหวนกลับมา “แก้แค้น”

“ยังเป็นช้างป่าด้วยแล้วยิ่งอันตราย เพราะช้างป่ามักถูกคนขับไล่ด้วยวิธีต่างๆ ที่หนักที่สุดคงเป็นการถูกจุดประทัดไล่ สร้างลวดไฟฟ้าเพื่อขับไล่ ซึ่งหลายๆ ครั้งที่คนต่างหากที่เข้าไปรุกรานที่อยู่ของช้างป่า เขาจึงต้องเปลี่ยนที่หากินใหม่ จึงเกิดการทำร้ายกันระหว่างคนกับช้างป่า”

สัตวแพทย์ผู้นี้ เสนอแนวทางการจัดการช้างป่า ว่า ควรมีการรักษาพื้นที่อาศัยหากินของช้างป่าในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ เพราะยิ่งหากมีการบุกรุก ช้างป่าก็จะออกจากป่ามาหากิน ที่สำคัญควรมีการควบคุมปริมาณช้างป่าในบางพื้นที่ให้เหมาะสมกับปริมาณป่าและแหล่งอาหาร ซึ่งการย้ายช้างป่าไม่ช่วยลดปัญหา ระหว่างช้างกับคน เพราะเคยมีการแก้ปัญหาด้วยวิธีดังกล่าว แต่ก็ไม่เป็นผล จนนำมาสู่ปัญหาในเรื่องของสวัสดิภาพสัตว์

ทั้งหมดเป็น “ข้อเสนอแนะ” ถึงทางออกของการแก้ไขปัญหา ที่ต้องรอดูกันต่อไปว่าจะถูกนำไป “ปฏิบัติจริง” เมื่อไหร่ เพื่อให้ “คนกับช้างป่า” อยู่ร่วมกันได้อย่างสันติเสียที!?!?

SCOOP@NAEWNA.COM